

Ключевые слова: дактильная речь, мимико-жестовая речь, сурдоперевод, межличностная коммуникация, общение, семантика, лица с нарушениями слуха.

Horlachov O. S. Theory of sing language and sing language translation in the structure of the formation of the accuracy of semantic values

The features of the use of ductile finger spelling, sing language and sing language translation in the structure of special, integrated and inclusive education of children with hearing impairments are covered, in particular, a comparative analysis of the formation of accuracy of semantic values in the process of non-verbal communication is revealed. The problem described of such specific forms of communication, as finger spelling and sing language in the structure of communication of persons with hearing impairment, and implemented system analysis of the features of using finger spelling and sing language in the educational format of the New Ukrainian school. Determined, on the basis of the conducted psychological, pedagogical and linguistic studies, the specificity of sing language based on the structural and functional components of the speech base. The theory of sing language and sing language translation is disclosed, which is based on the specific features of kinetics, semantics, vocabulary, grammar, morphology and syntax.

Keywords: finger spelling, sing language, sing language translation, interpersonal communication, communication, semantics, persons with hearing impairments.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.37.06
УДК 376-056.264-053.6(477)

Губарь О.Г., olgagubar82@gmail.com

**НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИТКОВИХ ПОСЛУГ ПІДЛІТКАМ В УКРАЇНІ
В УМОВАХ ОСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

У статті здійснено науково-теоретичний аналіз розвитку та переорієнтації логопедичної допомоги дітям підліткового віку в умовах сучасних освітніх змін. Проаналізовано основні державні та нормативні акти, що регламентують надання логопедичної допомоги в умовах інтегрованого навчання та виховання. Визначено основну мету та напрямки сучасної системи надання логопедичних корекційно-розвиткових послуг підліткам із порушеннями мовлення, які включають у себе взаємопов'язані напрямки: діагностичний, корекційно-розвивальний, консультативний та інформаційно-просвітницький. Установлено основні завдання кожного з напрямків, розкрито їхній зміст у забезпеченні кваліфікованої логопедичної допомоги підліткам у логопедичних кабінетах в умовах освітніх закладів. Розкрито зміст поняття «корекційно-розвиткові послуги», вимоги до якісного їх забезпечення підліткам з особливими освітніми потребами.

Ключові слова: підліток, порушення мовлення, особливі освітні потреби, інтеграція, корекційно-розвиткові послуги, логопедична допомога.

Логопедична допомога дітям, підліткам і дорослим в Україні як галузь науково-практичних знань пройшла тривалий шлях розвитку, а трансформаційний період розпочався в 90-х роках ХХ ст. і був зумовлений формуванням нового розуміння світу та визнання вперше в історії цивілізації рівності дітей із психофізичними порушеннями з іншими членами суспільства, їхнього права на самовизначення й самореалізацію власних можливостей і потреб, що знайшло відображення в Деклараціях ООН про права розумово відсталих осіб (1971), про права інвалідів (2006) тощо.

Аналіз історико-педагогічних джерел свідчить, що вивчення розвитку логопедичної допомоги в умовах спеціальної освіти різних категорій дітей тривалий час привертає увагу українських учених-дефектологів (Т. Берник, В. Бондар, І. Єременко, В. Золотоверх, Л. Одинченко, О. Таранченко, О. Шевченко, М. Ярмаченко [4; 7; 11; 20; 30; 33; 35] та ін.). Проте вони лише частково торкаються питання логопедичної допомоги підліткам, аналізуючи різні прояви мовленнєвих порушень та засоби їх подолання. Вивчення й узагальнення наукового досвіду вітчизняних і зарубіжних учених, який стосується історії розвитку спеціальної освіти й логопедії (А. Безлюдова, Л. Одинченко, В. Синьов, О. Таранченко, О. Шевченко, М. Ярмаченко [3; 20; 29; 30; 33; 35] та ін.) та логопедичної допомоги (Т. Берник, В. Золотоверх, М. Шеремет [4; 7; 34] та ін.), становить основу дослідження.

Увага ряду науковців (Г. Афузова, Ю. Бистрова, С. Геращенко, В. Гладуш, О. Коган, В. Кротенко, О. Омелянович [2; 6; 9; 10; 12; 15; 21]) спрямована на розвиток особистісних функцій, когнітивних

процесів у підлітків, що страждають на ментальні порушення, процеси їхньої соціалізації та адаптації в умовах інклюзивного простору, професійну самовизначеність.

Значна частина науковців (Е. Лапп, О. Назарова, Е. Ткачева, А. Шевцов [16; 18; 32]) аналізувала місце сучасних інформаційних комп'ютерних технологій у логопедичному корекційно-відновлювальному процесі. Низку досліджень (С. Булах, А. Кравченко, О. Кривцова, Л. Семенча [8; 14]) присвячено формуванню психічних процесів підлітків із порушеннями в емоційно-вольовому та мовленнєвому розвитку, формуванню механізмів психологічного захисту цієї категорії дітей.

Але в історії вітчизняної логопедії немає достатньої кількості досліджень, присвячених становленню логопедичної допомоги підліткам в умовах логопедичних кабінетів, проте в роботах осмислено сучасний стану логопедії як науки, визначено перспективи її розвитку (зокрема розвитку логопедичних корекційно-розвиткових послуг), провідних ідей, методологічних підходів до вивчення порушень мовлення та організації їх подолання в дітей, підлітків і дорослих.

Логопедична допомога як складник системи спеціальної освіти зазнала перебудови щодо мети, змісту й напрямів у відповідь на потреби суспільства, зокрема таких категорій, як діти й підлітки з порушеннями мовлення. Як свідчать дані Центру медичної статистики МОЗ України й результати щорічних профілактичних обстежень учнів, в останні роки збільшилася кількість підлітків із порушеннями мовлення, зокрема на початок навчання у 5 класі виявлено від 10% до 13% підлітків із різного типу порушеннями мовлення, переважно фонетико-фонематичного складника. Такі порушення мовлення в підлітків як наслідок не надання своєчасної логопедичної допомоги в дошкільному й молодшому шкільному віці загрожують виникненням вторинних порушень, а саме: шкільної неуспішності, деформації в розвитку особистості та адекватної соціалізації. Виявити резерви для організації логопедичної допомоги підліткам із порушеннями мовлення в умовах освітніх закладів неможливо без аналізу нормативно-правових засад України в сучасних умовах, тому **метою нашого дослідження є** аналіз нормативно-правової бази щодо надання логопедичних корекційно-розвиткових послуг в умовах освітніх закладів, формування мовленнєвої компетенції й мовної особистості підлітка в цілому, що впливають на ефективність подолання порушень мовлення у підлітків.

Соціальне сьогодення вимагає від підлітків гармонійного функціонування свідомості й мовлення як психофізіологічного механізму та засобу формування особистості загалом, її інтелектуального потенціалу, волі, почуттів, сприяє виявленню й задоволенню матеріальних і духовних потреб. Комунікативна практика в писемному й усному спілкуванні потребує володіння мовленням на високому рівні, що зумовлює становлення мовної особистості, розвиток якої в молодших підлітків безпосередньо пов'язаний із сучасною соціокультурною ситуацією в українському суспільстві. Їй, на переконання вчених (Т. Алексєєнко, І. Бех, О. Кононко та ін.), характерні неоднозначність і суперечливість, що ускладнюють процес засвоєння соціально встановлених правил спілкування, формування комунікативних умінь і моделей поведінки, необхідних для життєвого успіху [1; 5; 13]. Ця суперечність в умовах пошкодженого дефіцитарного розвитку особистості підлітка, з одного боку, проявляється в пришвидшеному процесі набуття комунікативного досвіду за допомогою розширення сфери спілкування, а з іншого – створює ускладнення у вигляді неконтрольованого потоку інформації через канали мас-медіа; організації дозвілля з переважанням комп'ютерних технологій та значним зниженням рівня особистісного спілкування; послаблення ролі сім'ї; знеціненні виховних можливостей соціальних інститутів освіти й соціалізації.

Суперечність, про яку йдеться, постає на шляху розвитку підліткової особистості, її соціалізації, рівня оволодіння писемним і усним мовленням, формування основних життєвих компетентностей, зокрема комунікативної україномовної компетентності. Низка наказів і постанов сприяють організації надання логопедичних корекційно-розвиткових послуг підліткам та регламентують функціонування різних типів освітніх закладів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правові документи надання корекційно-розвиткових послуг підліткам

Нормативно-правові документи	Основний зміст
------------------------------	----------------

<p>Наказ МОН України «Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти» № 135 від 13.05.1993 р. [22]</p>	<p>Визначив завдання логопедичного пункту, питання організації та змісту роботи в ньому, обов'язки вчителя-логопеда, питання керівництва діяльністю логопедів та контролю за нею, вимоги до приміщення, обладнання та порядок фінансування.</p>
<p>Наказ «Про удосконалення логопедичної допомоги дітям в лікувально-профілактичних закладах» (№ 276 від 14.10.1994) [28]</p>	<p>Визначив основні обов'язки головного логопеда МОЗ України, управлінь охорони здоров'я обласних, міських виконкомів, логопеда будинку дитини, поліклінічного відділення, порядок надання логопедичної допомоги, положення про функціонування логопедичного кабінету, вимоги до організації основних напрямів роботи логопедів, перелік документації, положення про підвищення кваліфікації та атестацію логопеда.</p>
<p>Наказ МОН України «Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю» (№ 691 від 2.12.2005) [27]</p>	<p>Визначив конкретні заходи для керівників структурних підрозділів, департаменту загальної середньої та дошкільної освіти, науково-методичного центру загальної середньої освіти, департаментів професійно-технічної та вищої освіти щодо вдосконалення організаційно-правового, науково-методичного забезпечення освіти осіб з особливими освітніми потребами.</p>
<p>Наказ МОН «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року» (№ 1034 від 23.07.2013) [24]</p>	<p>Визначив рівень вимог до вчителя-логопеда шкільного логопункту стосовно всіх напрямів змісту його діяльності: діагностичного, корекційно-розвивального, організаційно-методичного, консультативно-просвітницького, профілактичного.</p>
<p>Закон України «Про освіту» (№ 2145-8 від 28.09.2017) [26]</p>	<p>Надає одне з центральних місць освіти осіб із ООП, визначає вимоги до розбудови системи спеціальних закладів для дітей із вадами мовлення й завдання кожного типу закладів: логопедична допомога дітям у дитячих будинках, логопунктах; організація навчально-виховного процесу в школі для дітей із ТПМ.</p>
<p>Положення «Про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти» (№ 617 від 22.08.2018) [23]</p>	<p>Регламентує умови організації та функціонування ІРЦ, вимоги до організації комплексної системи надання медико-психолого-педагогічних послуг, передбачених індивідуальною програмою розвитку осіб із ООП, зокрема логопедичних корекційно-розвиткових послуг, що надають населенню в установах Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я й Міністерства праці та соціальної політики, а також у недержавних організаціях.</p>

Особливістю нових законів та законодавчих актів є їхній діяльнісний характер, що ставить головним завданням освіти розвиток особистості. Ухвалені нормативно-правові документи сприяли розширенню системи логопедичних послуг за умови обов'язкового створення логопедичних кабінетів у закладах та їхнього методичного наповнення освітніми корекційними технологіями, зокрема широкому охопленню населення у віковому діапазоні, розробці індивідуальних програм логопедичної корекції осіб із порушеннями мовлення від народження на основі мультидисциплінарної моделі; упровадженню логопедичного супроводу як найбільш ефективної й перспективної форми організації логопедичної роботи в умовах інклюзивного навчання; можливості вибору підлітками логопедичних корекційно-розвиткових послуг у різних суспільних сферах: освіти, здоров'я, недержавних закладах з урахуванням індивідуальних особливостей та використання права на самовизначення й самореалізацію відповідно до власних можливостей і потреб.

Оскільки серед учнів підліткового віку зростає ймовірність більшої кількості порушень мовлення (порушення вимови звуків, дикції, голосу, заїкання, втрата мовлення в результаті ЧМТ, страх мовлення

через порушення дикції та вимови), то корекційно-педагогічна діяльність учителя-логопеда в сучасних умовах набуває нового змісту й організаційних форм.

Зміни, що відбуваються в системі сучасної освіти згідно з постановою «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (2011 р.) [25] та постановою КМ України (2017 р.) [23], характеризують психолого-педагогічні й корекційно-розвиткові послуги як комплексну систему заходів супроводження особи з ООП у процесі навчання, що спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості. За всієї різноманітності освітньої послуги є економічною категорією, бо освітній продукт має вартість: у процес освітньої діяльності залучені різнопрофільні фахівці (педагоги, психолог, логопеди, корекційні педагоги, лікарі та ін.), учні, витрачаються технічні засоби, матеріали [23].

Рис. 1. Комплексна система психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг населенню в сучасних умовах

Логопедичні корекційно-розвиткові послуги є важливим і невід'ємним складником у системі навчання й виховання дітей та підлітків з ООП та розвитку й становленні їхньої особистості. У логопедичних кабінетах освітніх закладів спостерігається зростання кількості мовленнєвих порушень серед підлітків й порушень розвитку психічних процесів й особистості в цілому, що потребує комплексного надання корекційно-розвиткових (логопедичних) послуг й зумовлює переорієнтацію мети логопедичної роботи для якісного забезпечення освітніми послугами підлітків.

Науково-теоретичним підґрунтям розвитку логопедичних корекційно-розвиткових послуг підліткам стали дослідження І. Мартиненко, В. Тарасун, М. Шеремет [4; 17; 31; 34] щодо нового змісту й напрямів у системі освіти та її розбудови відповідно до потреб.

Логопедичні корекційно-розвиткові послуги (допомога) – це вид психолого-педагогічних послуг, що надаються особам, які страждають на розлади мовлення функційного або органічного походження (логоневрози, афазії, дизартрії тощо), сутність яких полягає в організації психолого-педагогічного супроводу осіб із порушеннями мовлення у процесі корекційно-виховної, корекційно-розвивальної, корекційно-навчальної роботи як комплексної системи. Зі зміною поняття «логопедична допомога» на поняття «логопедичні корекційно-розвиткові послуги» відповідно до реалій сьогодення змінюється коло обов'язків логопеда за рахунок розширення «розвиткового» компонента психологічного змісту, зокрема до класичної моделі, спрямованої на формування мовленнєвих умінь і навичок у підлітків у світлі компетентнісного підходу, передбачається формування мовленнєвої особистості, її компетенцій, що змінює мету логопедичної роботи, а саме: формування мовленнєвої особистості, її компетенцій засобами стимулювання активної мовленнєвої діяльності підлітків, розвиток внутрішньої потреби дотримуватися змістової й мовленнєвої правильності мовлення (мовленнєві слухо-вимовні й інтонаційні навички, мовленнєві лексичні навички, мовленнєві граматичні, стилістичні навички) та здатності до

самоконтролю результатів мовленнєвої діяльності, потрібних для успішної самореалізації в житті, навчанні й праці.

Нині структура основної освітньої програми загальноосвітнього закладу орієнтована на впровадження компетентнісного підходу в організації навчання [19], який передбачає формування комунікативної україномовної компетентності школярів як мети й результату шкільного курсу української мови, а також виконання рекомендацій Листа МОН України «Щодо застосування державної мови» (2016 р.). Але результати державної атестації випускників початкової та середньої школи вказують на труднощі у формуванні мовленнєво-комунікативних умінь, недостатній рівень культури усного й писемного мовлення учнів, що свідчать про невідповідність соціальному замовленню суспільства щодо формування комунікативної компетенції учнів, особливо серед учнів з порушеннями мовлення. Упровадження компетентнісного підходу в освітній процес сприяло виникненню нового напрямку логопедичної роботи – формування мовної особистості дітей з ООП, й порушенням мовлення в тому числі, теоретичне обґрунтування якого розробила В. Тарасун, наголошуючи на тому, що значна частина інформації приходить до підлітків по лінгвістичному каналу й велика кількість інформації поступає через слово, і успіх в суспільстві залежить від того, наскільки добре підліток володіє словом (сприймає і розуміє, говорить, читає і пише), тобто в умовах «інформаційного» суспільства високий рівень розвитку усного й писемного мовлення й загалом комунікативної компетентності є одними з основ успішної соціалізації [31]. Саме тому одним із пріоритетних завдань забезпечення корекційно-розвиткових логопедичних послуг підліткам з порушеннями мовлення визначено процес становлення мовної особистості у процесі оволодіння рідною мовою й мовленням на основі особистісно орієнтованого, компетентнісного й психолінгвістичного підходів тощо. Зазначені підходи потребують активної мовленнєво-комунікативної діяльності підлітків, що великою мірою залежить від дидактичного матеріалу в логопедичних кабінетах для забезпечення належного рівня надання корекційно-розвиткових послуг з розвитку рецептивних і продуктивних видів мовленнєвої діяльності, корекції порушень мовлення, розвитку особистості підлітків та їх компетенцій.

Аналіз теорії і практики корекції порушень мовлення у підлітків, окрім традиційних методів логопедичного впливу і дидактичного матеріалу, дозволяє умовно виокремити серед сучасних методів формування мовленнєвої компетентності дві підгрупи методів за функціональним призначенням й дидактичними матеріалами. Перша – методи, спрямовані на поглиблення і розвиток рецептивної мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання) та дидактичний матеріал : набір аудіативних вправ, вправи для самостійної роботи з навчально-пізнавальною літературою, ускладнені тексти для читання мовчки, словесний матеріал для автоматизації звуків для роботи з електронними носіями, Інтернетом, тести для самодіагностики комунікативних навичок, бесіди на основі попередньо прочитаного чи заслуханого та ін. Друга – методи, спрямовані на поступове поглиблення і розвиток продуктивної мовленнєвої діяльності (говоріння, письмо) та дидактичний матеріал: тематичний набір для складання діалогів і монологічних висловлювань, набір художніх текстів для дискусій, тематика для усних і письмових творів і переказів, реферати), тексти для редагування і рецензування, мовленнєві ігри і тренінги тощо.

Використання запропонованих методів у логопедичній практиці з метою формування мовленнєвої компетентності підлітків дасть змогу сприймати і розуміти вербальну інформацію, розрізняти основний і другорядний матеріал; здатність планувати висловлювання, гнучко використовувати мовні засоби залежно від типу, стилю мовлення, правил етикету, що дозволить оволодіти різними способами мовленнєвої діяльності.

З орієнтацією системи загальної освіти на інклюзивну практику відповідно до наказу МОН № 1034 «Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року» [24] зросли вимоги до організації й змісту логопедичної роботи вчителя-логопеда шкільного логопункту. Це стосується всіх напрямів змісту діяльності: діагностичного, корекційно-розвивального (розробка індивідуально орієнтованих програм корекційного впливу), організаційно-методичного (підбір і розробка методів і прийомів логопедичної роботи), консультативно-просвітницького (робота з батьками дітей із порушеннями мовлення) та профілактичного.

Діагностичний напрям є первинною ланкою й забезпечує своєчасне виявлення порушень мовлення підлітків, передбачає проведення комплексного обстеження та підготовку висновків із рекомендацією корекційно-розвиткових логопедичних послуг підліткам з порушеннями мовлення та перелік можливих психолого-медико-педагогічних заходів допомоги в умовах освітнього закладу. Основним завданням діагностичного напрямку є диференціальна діагностика виду і механізму порушення мовлення підлітків, відмежування мовленнєвих розладів із схожими симптомокомплексами за основними психолого-педагогічною і клініко-педагогічною класифікаціями, визначення глибини впливу порушень мовлення на розвиток особистості, її соціалізацію. На основі відомостей, отриманих у процесі диференційної діагностики, розробляється індивідуальна програма з подолання порушень мовлення підлітка з переліком корекційно-розвиткових логопедичних послуг з визначенням методів і прийомів, дидактичних матеріалів і засобів з урахуванням вікових, індивідуальних та особистісних характеристик. Логопедична практика вимагає результативних засобів корекційного впливу й формування мовної особистості, мовленнєвих компетенцій та попередження вторинних порушень, як наслідків відсутності відповідної корекційної логопедичної допомоги й неналежного рівня її організації.

Корекційно-розвитковий напрям логопедичної роботи з підлітками сконцентрований на наданні корекційно-розвиткових логопедичних послуг щодо подолання порушень мовлення й формування мовної, мовленнєвої та загалом комунікативної компетенцій. У змісті корекційно-розвиткових послуг передбачено розвиток у підлітка загальних мовленнєвих навичок: звуковимови, дихання, темпу, ритму, виразності; збагачення, активізація та розширення словникового запасу; формування зв'язного мовлення на такому рівні, щоб підліток мав змогу засвоювати граматичні конструкції речень, прийоми словотворення та словозміни за аналогією, використовуючи власний досвід, і як результат – удосконалення мовленнєвої компетенції; подолання порушень писемного мовлення. Формування комунікативної компетенції відбувається на основі індивідуальної особистісно-зорієнтованої програми, що враховує індивідуальний та диференційований підходи в організації логопедичної роботи з підлітками; активізує мовленнєву діяльність у освітньому процесі, сприяє розвитку когнітивних процесів і навичок саморегуляції, самостійності й соціалізації, як передумов гармонійного розвитку особистості підлітків із порушеннями мовлення й формування компетенції та попередження вторинних недоліків (дисгармонійного розвитку особистості, шкільної неуспішності, заниженої самооцінки, соціальної дезадаптації, фізичної слабкості, незграбності, страху мовлення, адекватних проявів поведінки тощо). Ефективність логопедичної роботи досягається шляхом здійснення розвитково-реабілітаційних заходів як класичних (лікувальний масаж, розвиток просодичних компонентів мовлення, розвиток дихання та артикуляційної моторики, робота з розвитку лексико-граматичної та діалогової сторін мовлення та ін.), так і новітніх, міждисциплінарних (психотерапевтичних, нейростимулювальних, інформаційно-комунікаційних технологій), залучення яких є відповіддю логопедичної науки на потреби часу.

Нині логопедична практика багата досвідом використання інформаційно-комунікативних, дистанційноосвітніх, психокорекційних (арттерапія, бібліотерапія тощо), здоров'язберігальних технологій та нетрадиційних прийомів (нейростимуляція, ароматерапія, хроматерапія тощо). Це змінює не базову організацію логопедичної роботи, а локально-методичний складник, що ускладнює професійну діяльність логопеда, потребує вертикального й горизонтального розширення та оновлення компетенцій у цілому.

Забезпечення безперервності надання корекційно-розвиткових логопедичних послуг й логопедичного супроводу учнів потребує *консультативної роботи*, зокрема консультування фахівців (психолога, учителя, лікаря, соціального педагога), які працюють з учнями, їхніми родинами з питань формування мовної особистості підлітка і формування компетенцій.

В умовах сучасного суспільства – його інформатизації та пришвидшення темпу життя – з'явилася можливість надавати консультативні послуги фахівцям, що працюють з підлітками із порушеннями мовлення, із залученням інформаційних технологій, як-от засобів відеозв'язку (Skype), електронного листування, альтернативних засобів зв'язку (соціальні мережі Viber, Watsapp, Instagram). За допомогою названих вище технологій, крім здійснення консультативної роботи та підтримки зв'язку з фахівцями, здійснюється ведення документації, надаються домашні завдання та відбувається їхня перевірка, батьки отримують інформацію та залучаються до корекційного процесу.

Одним із провідних напрямків реалізації корекційно-розвиткових логопедичних послуг є профілактика різних форм мовленнєвих порушень, що реалізується *інформаційно-просвітницьким* напрямом роботи логопеда й полягає в роз'ясненні особливостей мовлення підлітків з порушеннями мовленнєвого розвитку у традиційних індивідуальних бесідах, виступах на батьківських зборах, публічних виступах, участь у передачах засобів масової інформації (на радіо й телебаченні), виступи на методичних об'єднаннях учителів-предметників середньої школи, проведення семінарів-практикумів для батьків та родин тощо.

Підбиваючи підсумки, зазначимо, що нормативно-правова база щодо надання логопедичних корекційно-розвиткових послуг в умовах освітніх закладів повинна стати орієнтиром комплексної системи психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг підліткам в сучасних умовах освітніх закладів. Основною метою корекційно-розвиткових логопедичних послуг для підлітків є розробка діагностичного, корекційно-розвиткового, консультативного та інформаційно-просвітницького напрямів як системи логопедичної роботи з підлітками із порушеннями мовлення, що складають її зміст, спрямований на використання можливостей розвитку мовлення підлітка, реалізації його потенцій, з урахуванням культурно-освітніх вимог сучасного суспільства щодо їх соціальної адаптації.

Головним чинником ефективності логопедичних корекційно-розвиткових послуг є індивідуальна програма з подолання порушень мовлення у підлітків, розроблена логопедом, що забезпечує вибір адекватної корекційної методики, дидактичного матеріалу, профілактику вторинних порушень та формування мовленнєвої компетенції й мовної особистості в цілому, визначених вимогами існуючих державних освітніх стандартів, корекційно-розвиваючих програм МОН України. Разом із тим порушена в статті проблема потребує розгляду пов'язаних з нею питань щодо поєднання традиційних й інноваційних ефективних методів, прийомів та способів подолання порушень мовлення у підлітків у рамках формування мовної, мовленнєвої й комунікативної компетенцій, що зумовлює розширення та поглиблення наявних взаємопов'язаних напрямів роботи (діагностичного, корекційно-розвивального, консультативного, інформаційно-просвітницького) й логопедичної роботи в цілому в умовах освітніх навчальних закладів.

Список використаних джерел

1. **Алексєєнко, Т.** Концептуалізація соціально-педагогічних основ сучасного сімейного виховання: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05 та 13.00.07. К., 2017. 573 с.
2. **Афузова, Г.** Вплив характерологічних особливостей на формування адиктивної поведінки у підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2010. Вип. 28. С. 252-255.
3. **Безлюдова, А.** Развитие отечественной логопедии на этапе с 1860 по 1880 год. Патология речи: история изучения, диагностика, преодоление. 1999. С. 17-27.
4. **Берник, Т.** До проблеми історії вивчення логопедичної допомоги дітям України. Хрестоматія з логопедії: навчальний посібник / за ред.: М.К. Шеремет, І.В. Мартиненко. К.: КНТ. 2006. 306 с.
5. **Бех, І.** Особистісно-орієнтована модель виховання як науковий конструкт. URL:http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob1_silsk_shkolu/3/vupysk_21.pdf
6. **Бистрова, Ю.** Модель комплексного забезпечення соціалізації дітей з психофізичними порушеннями в умовах експериментально-освітнього округу інклюзивного навчання. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2010. № 16. С. 290-293.
7. **Бондар, В., Золотоверх, В.** Інтерпретація еволюції спеціальної освіти: зародження, становлення, розвиток. Дефектологія. 2004. № 1. С.14-21.
8. **Булах, С., Семенча, Л.** Психотехнологія корекції афекту неадекватності та дизадаптованості у підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2016. Вип. 32. Ч. 2. С. 243-244.
9. **Герашенко, С.** Стан сформованості комунікативних умінь в учнів 7–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів для дітей з інтелектуальною недостатністю. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2010. Вип. 16. С. 15-18.
10. **Гладуш, В.** До професійної самовизначеності розумово відсталих підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2016. Вип. 30. С. 203.
11. **Єременко, І.** Розвиток спеціальної педагогіки в Українській РСР. Питання дефектології. 1970. Вип. 5. С. 3-13.

12. **Коган, О.** Основні напрямки соціально-педагогічної підтримки розумово відсталих дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у інтернатних закладах. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2011. Вип. 17. С. 90-92.
13. **Кононко, О.** Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): навчальний посібник. К.: Освіта. 1998. 255 с.
14. **Кравченко, А., Кривцова О.** Розвиток психосоматичного самосприйняття підлітків із заїканням. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2010. Вип. 16. С. 273-275.
15. **Кротенко, В.** Вплив стилю сімейного виховання на формування акцентуації характеру у підлітків. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2014. Вип. 28. С. 304-308.
16. **Лапп, Е., Ткачева, Е.** Использование компьютера в логопедической работе с детьми, имеющими нарушения зрения и речи. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2011. Вип. 18. С. 118-121.
17. **Мартиненко, І.** Сучасні підходи до класифікації мовленнєвих порушень у дітей та дорослих. Логопедія: науково-методичний журнал. 2011. № 1 С. 37-40.
18. **Назарова, О.** Значение компьютерных презентаций в работе учителя-логопеда. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2011. Вип. 18. С. 176-179.
19. **Овчарук, О.** Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. К.: «К.І.С.». 2004. 112 с.
20. **Одинченко, Л.** Развитие специального образования умственно отсталых учащихся в Украине (1918–1941 гг.): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 1996. 209 с.
21. **Омелянович, О.** Особливості соціалізації підлітків-випускників з інтелектуальними порушеннями. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2015. Вип. 30. С. 271-272.
22. **Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти** : наказ Міністерства освіти і науки України від 13.05.1993. № 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93>
23. **Положення про ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів**: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.08.2018. № 617. Урядовий кур'єр. 2018. № 158.
24. **Про затвердження заходів щодо впровадження інклюзивного навчання в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2015 року**: наказ Міністерства освіти і науки України від 23.07.2013. № 1034. Інформаційний збірник та коментарі МОН України. 2014. № 4/6. С. 87.
25. **Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах**: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.08.2011. № 872. Урядовий кур'єр. 2011. № 42. С. 87.
26. **Про освіту** : Закон України від 19.01.2019. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
27. **Про створення умов щодо забезпечення права на освіту осіб з інвалідністю**: наказ МОН України від 02.05.2005 р. № 691. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2006. № 2. С. 50.
28. **Про удосконалення логопедичної допомоги дітям в лікувально-профілактичних закладах**: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14 10.1994 р. No 276. Вища школа. 2017. No 7. С. 106-107.
29. **Синьов, В.** Методологія та теорія досліджень в галузі дефектології. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2010. Вип. 15. С. 7-9.
30. **Таранченко, О.** Розвиток системи освіти осіб з порушеннями слуху в контексті поступу вітчизняної науки та практики: монографія. К.: «Поліпром», 2013. 513 с.
31. **Тарасун, В.** Спеціальна освіта дітей з вадами мовлення: досягнення та перспективи. Дефектологія. 1996. No 1. С. 40-43.
32. **Шевцов, А.** Психолого-педагогічні аспекти соціального реабілітування осіб з обмеженнями життєдіяльності у віртуальному комп'ютерному середовищі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія: збірник наукових праць. К., 2009. Вип. 13. С. 218-221.
33. **Шевченко, О.** Становлення та розвиток системи підготовки дефектологічних кадрів для закладів спеціальної освіти України (1918–1941 рр.): дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03. К., 2004. 185 с.
34. **Шеремет, М.** Проблеми та перспективи спеціальної освіти. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського державного університету. Серія соціально-педагогічна. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. VII. 420 с.

35. **Ярмаченко, М.** Основні віхи становлення і розвитку дефектологічної науки в Україні. Інтеграція аномальної дитини в сучасній системі соціальних відносин : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134-137.

References

1. **Aliexsieienko, T.** Kontseptualizatsiia sotsialno-pedahohichnykh osnov suchasnoho simeinoho vykhovannia: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.05 ta 13.00.07. K., 2017. 573 s. [in Ukrainian].
2. **Afuzova, H.** Vplyv kharakterolohichnykh osoblyvosti na formuvannia adyktivnoi povedinky u pidlitkiv. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2010. Vyp. 28. S. 252-255. [in Ukrainian].
3. **Beziudova, A.** Razvitye otechestvennoi lohopedyy na etape s 1860 po 1880 hod. Patolohiia rechy: ystoriia yzucheniia, dyahnostyka, preodolenyie. 1999. S. 17-27. [in Ukrainian].
4. **Bernyk, T.** Do problemy istorii vyvchenniia lohopedychnoi dopomohy ditiam Ukrainy. Khrestomatiiia z lohopedii: navchalnyi posibnyk / za red.: M.K. Sheremet, I.V. Martynenko. K.: KNT. 2006. 306 s. [in Ukrainian].
5. **Bekh, I.** Osobystisno-orientovana model vykhovannia yak naukovyi konstrukt. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_prob_l_silsk_shkolu_13/vupysk21.pdf/Posylannia.pdf [in Ukrainian].
6. **Bystrova, Yu.** Model kompleksnoho zabezpechenniia sotsializatsii ditei z psykho-fizychnymy porushenniamy v umovakh eksperymentalno-osvitnoho okruhu inkliuzyvnoho navchannia. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2010. No 16. S. 290-293. [in Ukrainian].
7. **Bondar, V., Zolotoverkh, V.** Interpretatsiia evoliutsii spetsialnoi osvity: zarozhenniia, stanovlenniia, rozvytok. Defektolohiia. 2004. No 1. S.14-21. [in Ukrainian].
8. **Bulakh, S., Semencha, L.** Psykhotekhnolohiia korektsii afektu neadekvatnosti ta dyzadaptovanosti u pidlitkiv . Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2016. Vyp. 32. Ch. 2. S. 243-244. [in Ukrainian].
9. **Herashchenko, S.** Stan sformovanosti komunikatyvnykh umin v uchniv 7–9 klasiv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv dlia ditei z intelektualnoiu nedostatnistiu. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P.Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2010. Vyp. 16. S. 15-18. [in Ukrainian].
10. **Hladush, V.** Do profesiinoi samovyznachenosti rozumovo vidstalykh pidlitkiv. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2016. Vyp. 30. S. 203. [in Ukrainian].
11. **Yeremenko, I.** Rozvytok spetsialnoi pedahohiky v Ukrainskii RSR. Pytannia defektolohii. 1970. Vyp. 5. S. 3-13. [in Ukrainian].
12. **Kohan, O.** Osnovni napriamky sotsialno-pedahohichnoi pidtrymky rozumovo vidstalykh ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia, u internatnykh zakladakh. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2011. Vyp. 17. S. 90-92. [in Ukrainian].
13. **Kononko, O.** Sotsialno-emotsiinyi rozvytok osobystosti (v doshkilnomu dytynstvi): navchalnyi posibnyk. K.: Osvita. 1998. 255 s. [in Ukrainian].
14. **Kravchenko, A., Kryvtsova O.** Rozvytok psykhosomatychnoho samospryiniattia pidlitkiv iz zaikanniam. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2010. Vyp. 16. S. 273-275. [in Ukrainian].
15. **Krotenko, V.** Vplyv styliu simeinoho vykhovannia na formuvannia aktsentuatsi kharakteru u pidlitkiv. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2014. Vyp. 28. S. 304-308. [in Ukrainian].
16. **Lapp, E., Tkacheva, E.** Yspolzovanye kompiutera v lohopedycheskoi rabote s detmy, ymeiushchymy narusheniia zreniia y rechy. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2011. Vyp. 18. S. 118-121. [in Ukrainian].
17. **Martynenko, I.** Suchasni pidkhody do klasyfikatsii movlenniavykh porushen u ditei ta doroslykh. Lohopediia: naukovy-metodychnyi zhurnal. 2011. № 1 С. 37-40. [in Ukrainian].
18. **Nazarova, O.** Znachenye kompiuternykh prezentatsyi v rabote uchytelia-lohopedya. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2011. Vyp. 18. С. 176-179. [in Ukrainian].
19. **Ovcharuk, O.** Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovi dosvid ta ukraïnski perspektyvy. K.: «K.I.S.». 2004. 112 s. [in Ukrainian].
20. **Odynchenko, L.** Razvitye spetsyalnogo obrazovaniia umstvenno otstalыkh uchashchykhisia v Ukraine (1918–1941hh.) : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.03. K., 1996. 209 s. [in Ukrainian].

21. **Omelianovych, O.** Osoblyvosti sotsializatsii pidlitkiv-vypusknikiv z intelektualnymy porushenniamy. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2015. Vyp. 30. S. 271-272. [in Ukrainian].
22. **Pro zatverdzhennia Polozhennia pro lohopedychni punkty systemy osvity** : nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 13.05.1993. No 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0059-93/Posylannia.pdf> [in Ukrainian].
23. **Polozhennia pro resursnyi tsestr pidtrymky inkluzyvnoi osvity ta inkluzyvno-resursnykh tsestriv**: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22.08.2018. No 617. Uriadovyi kur'ier. 2018. № 158. [in Ukrainian].
24. **Pro zatverdzhennia zakhodiv shchodo vprovadzhennia inkluzyvnoho navchannia v doshkilnykh ta zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh na period do 2015 roku**: nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 23.07.2013. No 1034. Informatsiinyi zbirnyk ta komentari MON Ukrainy. 2014. № 4/6. S. 87. [in Ukrainian].
25. **Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh**: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.08.2011. № 872. Uriadovyi kur'ier. 2011. No 42. S. 87. [in Ukrainian].
26. **Pro osvitu**: Zakon Ukrainy vid 19.01.2019. No 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/Posylannia.pdf> [in Ukrainian].
27. **Pro stvorennia umov shchodo zabezpechennia prava na osvitu osib z invalidnistiu**: nakaz MON Ukrainy vid 02.05.2005 r. No 691. Informatsiinyi zbirnyk Ministerstva osvity i nauky Ukrainy. 2006. No 2. S. 50. [in Ukrainian].
28. **Pro udoskonalennia lohopedychnoi dopomohy ditiam v likuvalno-profilaktychnykh zakladakh**: nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ia Ukrainy vid 14 10.1994 r. No 276. Vyshcha shkola. 2017. No 7. S. 106-107. [in Ukrainian].
29. **Synov, V.** Metodolohiia ta teoriia doslidzhen v haluzi defektolohii. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2010. Vyp. 15. S. 7-9. [in Ukrainian].
30. **Taranchenko, O.** Rozvytok systemy osvity osib z porushenniamy slukhu v konteksti postupu vitchyznianoï nauky ta praktyky: monohrafiia. K.: «Poliprom», 2013. 513 s. [in Ukrainian].
31. **Tarasun, V.** Spetsialna osvita ditei z vadamy movlennia: dosiahnennia ta perspektyvy. Defektolohiia. 1996. No 1. S. 40-43. [in Ukrainian].
32. **Shevtsov, A.** Psykholoho-pedahohichni aspekty sotsialnoho reabilituvannia osib z obmezheniamy zhyttiediialnosti u virtualnomu komp'iuternomu seredovyshchi. Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Seriiia 19. Korektsiina pedahohika ta spetsialna psykholohiia: zbirnyk naukovykh prats. K., 2009. Vyp. 13. S. 218-221. [in Ukrainian].
33. **Shevchenko, O.** Stanovlennia ta rozvytok systemy pidhotovky defektolohichnykh kadriv dlia zakladiv spetsialnoi osvity Ukrainy (1918–1941 rr.) : dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.03. K., 2004. 185 s. [in Ukrainian].
34. **Sheremet, M.** Problemy ta perspektyvy spetsialnoi osvity. Zbirnyk naukovykh prats Kam'ianets-Podilskoho derzhavnogo universytetu. Seriiia sotsialno-pedahohichna. Kam'ianets-Podilskyi, 2007. Vyp. VII. 420 s. [in Ukrainian].
35. **Yarmachenko, M.** Osnovni vikhy stanovlennia i rozvytku defektolohichnoi nauky v Ukraini. Intehratsiia anomalnoi dytyny v suchasniï systemi sotsialnykh vidnosyn : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Zaporizhzhia, 24 kvit. 2014 r.). Zaporizhzhia, 2014. S. 134-137. [in Ukrainian].

Губарь О. Г. Оказание логопедических коррекционно-развивающих услуг подросткам в Украине в условиях образовательных учебных учреждений.

В статье автор осуществляет научно-теоретический анализ развития и переориентации логопедической помощи детям подросткового возраста в условиях современных образовательных учреждений. Осуществляется анализ основных государственных и нормативных актов, регламентирующих оказание логопедической помощи в условиях интегрированного обучения и воспитания. Определена основная цель и направления логопедической коррекционно-развивающей помощи. Перечислены основные задания и их содержание в обеспечении квалифицированной логопедической помощи подросткам в условиях логопедических кабинетов на базе общеобразовательных учреждений. Раскрыто содержание понятия «коррекционно-развивающие услуги», требования к качественному их обеспечения подросткам с особыми образовательными потребностями в условиях ООУ.

Ключевые слова: подросток, нарушения речи, особые образовательные потребности, интеграция, коррекционно-развивающие услуги, логопедическая помощь, речевая личность, речевая компетенция.

Hubar O. H. Providing logopedical correction and development services for elevates in Ukraine in conditions of educational educational institutions.

In the article the author carries out a scientific-theoretical analysis of the development and reorientation of speech therapy for adolescent children in the conditions of modern educational changes. The author analyzes the main state and normative acts regulating the provision of correctional and developmental services for children in the conditions of educational institutions. Such as the Law of Ukraine «On Education», the orders of the Ministry of

Education and Science of Ukraine: «On Approval of the Regulations on Speech Therapy Points of the Education System», «On Improving Speech Therapy for Children in Treatment and Prevention Facilities», «On Creating Conditions for Ensuring the Right to Education of Individuals with disabilities», «On approval of measures for the introduction of inclusive education in preschool and general education institutions for the period up to 2015», «On the resource center for the support of inclusive education». Also, the main goal and directions of the modern system of providing speech-correction-development services for teens with speech defects are determined. It is emphasized on the interrelated directions of this system, namely: diagnostic, corrective-developing, advisory and informational and educational. The main tasks of each of the areas are listed, their content is disclosed in providing qualified speech therapist services for adolescents in the conditions of speech therapy offices based on educational institutions. The content of the concept of «correctional development services», requirements for their qualitative provision for adolescents with special educational needs in the conditions of educational establishments is expounded.

Keywords: teenager, speech impairment, special educational needs, integration, correction-development services, speech therapy, speech personality, speech competence.

DOI 10.31392/NPU-nc.series19.2019.37.07

УДК: 376.36:81'23

Двіжона В. М., valen.tina79@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблематика вивчення математики молодшими школярами з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзивного навчання. Проаналізовано причини виникнення труднощів у молодших школярів із мовленнєвими порушеннями при формуванні математичних понять, суджень та елементарних доведень. Обґрунтовано необхідність удосконалення методів, форм та засобів при вивченні предмету математики як однієї з ключових освітніх галузей в умовах інклюзивного навчання. Визначені основні напрямки роботи вчителя щодо запобігання та подолання труднощів у засвоєнні молодшими школярами з мовленнєвими порушеннями математичних знань, умінь та навичок. Окреслено основні шляхи для пошуку ефективних стимулювальних технологій щодо вивчення математики молодшими школярами з мовленнєвими порушеннями в умовах інклюзивного навчання.

Ключові слова: мотивація, молодші школярі, порушення мовлення, математика, інклюзивне навчання.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку національної школи в Україні характеризується впровадженням освітньої реформи практично в усі освітні галузі, пошуками нових шляхів удосконалення якості початкової освіти, визначенням інклюзивного навчання як одного з пріоритетних напрямків розвитку державної політики в цій сфері.

Беручи до уваги, що одним з основних завдань початкової ланки освіти є формування математичної компетентності (виявлення простих математичних залежностей у навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини), проблема формування позитивної мотивації до вивчення математики в умовах інклюзивного навчання є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень. Серед дослідників, що займалися вивченням пізнавального розвитку дітей із мовленнєвою патологією, можна назвати таких учених, як Л.Цветкова [8], О.Мастюкова [7], різні види сприйняття та особливості пам'яті вивчали О.Усанова [9], увагу та своєрідність різних форм мислення досліджували І.Власенко [10], Г.Гуровець [11], пізнавальна активність та особливості формування мотивації репрезентовані в дослідженнях С.Коноплястої, Т.Сак [5], М.Шеремет [11].

Дослідженням щодо особливостей засвоєння математичних понять дітьми з особливими потребами, пошуком ефективних методик, що забезпечать успішне вивчення цієї дисципліни в школі, свої роботи присвятили ряд вітчизняних та закордонних науковців: Е.Гроза [13], Н.Гаврилова [2], В.Тарасун [14], Пумпутіс Ю.Ю [19], С.Чінн [20].